

A közkönyvtárakról.

A *Pesti Hírlap* mult vasárnapj számában Ernesto névvel jelzett közlemény a fővárosi közkönyvtárak rendszertelenségével foglalkozik, hovatovább azoknak hasznavehetetlenségét igyekszik beigazolni. Ez azonban csak részben sikerült, mert ha az Ernesto ur által közzétett levél egy s más vonatkozásban helytálló is, végeredményben az alább elmondandókból mégis látni fogjuk, hogy ezt a sokakat közlelről érdeklő kulturkérdést nem egyeseknek, hanem nagytömegek élethelyzetének megfelelőleg kell megoldanunk.

Tisztelettel alulirott, — mint szorgalmas könyvtár-habitué, — a fővárosi könyvesházak hasznavehetőségét illetőleg a következő gyakorlati utmutatással s helyreigazitással szolgál.

Mindenekelőtt a kérdés könnyebb megérthetése céljából röviden néhány statisztikai adatra kell rámutatnunk.

Budapest területén 4 közkönyvtár működik, még pedig a nemzeti muzeum könyvtára, a kir. tud. egyetem könyvtára, a magyar tud. akadémia könyvtára és a főváros könyvtára. Ezeket névszerint azért jegyeztük ide, mert a leghozzáférhetőbbek s róluk külön fogunk szólni. Számszerű meghatározással a föntieken kívül van még:

24 hatósági könyvtár, 39 tudom. intézeti könyvtár, 34 tanintézeti könyvtár (beleértve a szerzetesrendek 6 könyvtárát), 43 egyesületi könyvtár.

A közkönyvtárak látogatottságára vonatkozólag pedig álljon itt a következő, 1906-ban összeállított statisztika:

A muzeumi könyvtárat látogatta kb. 45.000 egyén, az egyetemi könyvtárat látogatta kb. 60.000 egyén, az akadémiai könyvtárat látogatta kb. 6700 egyén, a fővárosi könyvtárat látogatta kb. 1300 egyén. Az akadémiai könyvtár-látogatók száma, — az épen most kiadott akadémiai könyvtárjelentés szerint, — lecsökkent hatezerre. A fővárosi könyvtár látogatóinak aránytalanul csekély száma viszont abban leli magyarázatát, hogy a könyvtárat 1904—1905-ben rendezték, illetőleg gyökeresen átszervezték, így azt 1904-ben egyáltalán nem lehetett használni, 1905-ben pedig csak korlátolt mértékben állt a nagyközönség rendelkezésére. A fővárosi könyvtár látogatóinak száma egyébként ma már meghaladja a tizezret.

A látogatás szerint az egyes foglalkozási ágakat a következőképen csoportosíthatjuk: Legnagyobb kontingenst a jogászok adják. Utánuk következnek a filozopterek, majd az orvosok, technikusok, *hivatalnokok*, írók-hírlapírók, magánzók, katonatisztek, művészek és legvégül a papok. Mostan csak ennyit a mindentudó statisztikából, mely már magában rejti Ernesto ur jóhiszemű állításainak cáfolatát.

A tudományos élet fejlődése során a könyvtárak nagy átalakuláson estek át. Specializálódtak. Minden egyes tudományágnak megvan a maga könyvtára. A világvárosok univerzális jellegű könyvtárai mindjobban háttérbe szorulnak. Ha Ernesto ur példának okáért ma a magyar irodalom egyes kiválóságait szándékozik ösmertetni, bizonyára nem megy a fővárosi könyvtárba, mert a magyar literaturát megőrizni a nemzeti muzeum könyvtárának a hivatása s ha Ernesto ur barátját a Tudományos Akadémián ilyes esetből kifolyólag a fővárosi könyvtárhoz utasították, akkor neki körülbelül azt a tanácsot adták, hogy a ruhakelmét a sarki specerájosnál vásárolja. Ha én az ipari kapitalizmusról akarok értekezni, akkor a forrásmunkáimat a Gyáriparosok Országos Szövetségének és a budapesti kereskedelmi és iparkamarának könyvtárában keresem, korrekt statisztikáért viszont elmegyek a statisztikai hivatal európai nivón álló könyvtárába. Ha az új latin vagy a folklóre irodalom után kutatok, akkor azt megtalálom az akadémiai és az egyetemi könyvtárban, ha meg az egyes társadalmi osztályok helyzetét kívánom föl-

tárni, úgy a Társadalmi muzeum és a fővárosi könyvtárát látogatnám s ez utóbbinál csak helyeselni lehet azt, hogy dr Szabó Ervinnek bevönült a ma már komplett tudományt alkotó szociológia, melynek termékeit a tudományos könyvtárak valószínűleg stigmatizálják.

Ezeknek elmondása után rendbejöhettünk a hozzáférhetőség kérdésével is. Könyvtáraink — ez igaz! — a legalkalmatlanabb időben (9—2 óráig) állnak a kutatók rendelkezésére. Így nincs mindenki abban a szerencsés helyzetben, hogy egy-egy nyugalmas délelőttöt tölthessen el a könyvtárak olvasótermeiben. De — a hozzáférhetőség kérdéséről írva — Ernesto ur megfedekezett egy igen lényeges, döntő körülményről. Az összes könyvtárak — csekély kivétellel, — ugyanis *ajánlásra* díjmentesen kölcsönbe is kiadják a műveket, érthetően kizárva e kedvezményből a fontosabb okmányokat és az unikumszerű könyveket. Az ajánlás sem olyan rettenetes tortúra, mint amilyenek első pillanatra látszik. Ez voltaképpen nem más, mint társas életünk szokványos megnyilatkozása. Egy kis kompliment, egy kis élelmesség. Nem követelnek ott se újraoltási, se születési bizonyítványt. Aki ezen a formalitáson egyszer átesett, az aztán a hónaalját roskadáig megrakhatja könyvekkel s azokat — ha úgy tetszik, — akár hazafuvarozhatja. A könyvek kikölcsönzése körül, szó ami szó, könyvtáraink ropant előzékenységet tanúsítanak. Azokra igazán nem lehet panasz. A kölcsönidő rendszerint 4—6 hét. De ezt az időt szívesen meghosszabbítják még 6, esetleg 12 héttel. Ugyanez áll a hivatali és az egyesületi könyvtárakra. Itt azonban már csak a könyvtárakban verzátus ember tud eligazodni, amivel azt akarom mondani, hogy ahány ház, annyiféle szokás. Például a kereskedelmi és iparkamaránál, melynek gazdag könyvtára a laikus közönség előtt többé-kevésbé exkluzív jellegűnek tűnik föl, — elegendő az, ha az illető egyszerűen bejelenti a szándékát a kamaratitkárnál. A kereskedelmi muzeum nivós könyvtárában pedig igazolás sem kell. De itt a kikölcsönzött könyv ellenében készpénzt deponálnak. Ez a szokás több könyvtárban meghonosodott, szerencsésnek az idea azonban épenséggel nem mondható, mert az ilyen magunkfajta szegény flótásoknak, akiknek a végtelen tudománynak csak egy kis csücskéje jutott, a latifundiumokból ellenben mákszámmal sem, nincs mindig 10—20 koronájuk. A Pesti Hirlap utján kérjük tehát az illető könyvtáráktól ennek a céljavesztett rendszernek az eltörlését.

Ami már most a fővárosi könyvtárak időbeosztását illeti, hát bizony ez egyike a legkörmönfontabb problémáknak s nyugodtan elmondhatjuk, hogy ebben a kérdésben még bölcs Salamon se tudna igazságot tenni.

Ernesto ur mindenesetre tévedett akkor, amikor íróbarátjának mostoha viszonyait a könyvtárak sarkába tolta. Elvégre is a könyvtárakat nem lehet azért felelősségre vonni, mert Magyarországon a hirtelen meggazdagodási vágy az emberi munkacrcnek tulfeszítését követeli, miáltal száz és száz-ezeren kizáratnak az önképzés és a kutatás lehetőségéből. De vegyük azt, hogy a kulturtörekvésekkel homlokegyenest ellenkező okokból megbontanak a könyvtárak mai rendjét. Vagyis, ha behoznák az osztott munkaidőt, — ami ellen alulirott eleve is a legerélyesebben tiltakozik, — akkor, igaz, föl-szabadulnának azok, akik osztatlan munkaidőben dolgoznak, de nyomban fölzudulnának épen azok, akik az osztott munkaidőhöz vannak kötve, mert a könyvtárak délután 2, esetleg 3 óráig bizonyára zárva volnának. Jelenleg tehát mégis azok vannak előnyben, akik osztott munkaidő mellett dolgoznak, mivel ők a könyvkölcsönzést, ha lázas sietséggel is, 12-től 2-ig elintézhetik. Nyilvánvaló, hogy itt más, mélyebb-reható megoldást kell keresnünk.

1. Az első megoldás az volna, amit a kemény bürokrata koponyák semmiképp sem akarnak megérteni. Ez pedig az osztatlan munkaidőnek a beho-

zatala az egész vonalon. Eltekintve attól, hogy ez a főváros számára mérhetetlen gazdasági előnyt biztosítana, a magánhivatalok, ügyvédi irodák alkalmazottjainak nagy tömege szabadulna föl. Ebben az esetben a könyvtárak hivatalos óráit 1—6 óráig lehetne tartani. Ime a legradikálisabb, egyszerűségi megoldás. De persze ehhez erőlyes, a társadalom kulturszükségleteivel törődő hatóság, no meg parányi jóindulat kellene.

2. A második megoldási mód már komplikáltabb s kissé költségesnek látszik, tudván azt, hogy a magyar könyvtárak Carnegieje, sajnos, még nem született meg. Ez a reform pedig nem más, mint a könyvtári időnek kitolása délután 6 óráig, amit persze fölvaltott szolgálattal lehetne keresztülvinni. Azonban el vagyok készülve arra, hogy ezt a tervet le fogják hurrogni, mert nálunk könnyebb a legendabeli tevét a tú fokán áttuszkolni, mint a milliókat megtermékenyítő kulturára nyolevan-százezer koronát megajánlatni.

3. A harmadik reformpont a kikölcsönzés intenzitását kívánja szolgálni. A fővárosi közkönyvtárakban egy évben 10—12.000 kikölcsönzés történik, ami 24—30.000 kötetnek felel meg. Egymagában ugyebár tekintélyes summa, de a főváros lakóinak számával szemben eltörlül. A kikölcsönzést tehát szélesebb alpra kellene fektetni, ami úgy érhető el, ha a könyvtárak hetenként egyszer-kétszer alkalmas időben (7—8 óra között) megnyitnák a termeiket s ez idő alatt kikölcsönöznek a könyveket. Ez igazán jelentéktelen költségtöbbletbe s csekély jóakaratra kerülne.

Jól tudom, hogy a külföld fanatikusai, akik nem számolnak a budapesti viszonyokkal, a terv ellen fognak dörögni, azt hozván majd fel okul, hogy a külföldi könyvtárak a mostanihoz hasonló munkaidőben működnek. Hát ez mind szép dolog, de mi már ezekkel a külföldről importált szőlamokkal ugyancsak torkig vagyunk és elvégre is hol van az megírva, hogy mindig a külföld után kell camognunk?!

Zs. G.

A gyógyszerészeti ügy reformja.

Az 1876. évi XIV. t.-c.-nek gyógyszerészeti vonatkozású rendelkezései reformra szorulnak. A három és fél évtizedes törvény túlélte magát; a megváltozott élet- és társadalmi viszonyok követelik a fentidézett törvény korszerű megváltoztatását. Ez természetes is, mert az a törvény, amely 35 évvel ezelőtt védte ama társadalmi osztályt, amelynek érdekében készült, olyan rendelkezéseket is tartalmazhat, amelyeknek alkalmazása ma már káros következményekkel járhat s nem szolgálja azt a célt, amely a törvény szellemének megfelel. Alább reámutatok ama tényekre, amelyek fenti állítást igazolják.

De hogy reformra szorulnak a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. t.-c.-nek a gyógyszerészetre vonatkozó szakaszai, bizonyítja az érdekelték ily irányú törekvésein kívül számos belügyminiszteri nyilatkozat is. Ezek között legjellemzőbb Széll Kálmánnak, belügyminisztersége idején egy gyógyszerészeti küldöttség előtt tett ama kijelentése, hogy: „A gyógyszerészet a közegészségügy rákfenéje.”

Mindennek dacára egész gr. Andrássy Gyula belügyminiszterségéig nem történt intézkedés arra nézve, hogy a fentidézett törvény elavult rendelkezései revízió alá vétessenek. Andrássy volt az első belügyminiszter, aki a gyógyszerészeti ügyről törvénytervezetet dolgoztatott ki, amelynek alapja a közjogi gyógyszerárak felállítására lett volna. A tervezet intenciója az volt, hogy a jövőben adományozandó gyógyszerári jogokat ne magán személyek, hanem a községek kapják, amelyek az ily gyógyszerárakat gyógyszerészeknek adták volna haszonbérbe. A belügyminisztérium a tervezet megküldötté az érdekelt kar testületeinek, amelyek azonban ellene nyilatkoztak a közjogi gyógyszerárak eszméjének. A tervezeten határozottan észrevehető volt, hogy gyógyszerárakban alkalmazott, tehát a jogvárományos gyógyszerészek érdekeit